

VLIEGERS VECHTEN 10 JAAR VOOR EERHERSTEL

Het brandmerk verrader-deserteur is soms een zware levensbagage

Van onze Haagse redactie

ERICH HENRY JOHAN DE LYON is 43 jaar. Zeven ervan is hij van de buitenwereld afgesloten geweest. Op 8 oktober 1943 veroordeelde een Nederlandse zeekeurraad in Colombo hem tot twintig jaar gevangenisstraf. Beschuldigd van militair verraad en desertie naar de vijand: de Japanners.

De Lyon verweert in de militaire gevangenis van Lucknow in het toenmalige Brits-Indië. Na de capitulatie van Japan bracht de mijnenlegger „Willem van der Zaan“ hem naar Nederland. In Leeuwarden sloten de deuren van de strafgevangenis zich opnieuw achter hem. Zeventien van de twintig jaren wachten hem nog. Begin 1950 stond De Lyon onverwacht buiten de gevangenispoort. Hij was vrijgelaten. Dertien jaar te vroeg.

Vandaag — bijna tien jaar later — zoekt hij nog rusteloos naar rehabilitatie. „Ik ben onschuldig veroordeeld. Jaren al vecht ik voor eerherstel. In een brief van 8 februari 1954 namens de toenmalige minister van Justitie a.s. prof. dr. L. J. M. Brel staat dat ik min of meer geslachtofferd ben. Mijn oud-commandant, overste Fiedeldy, heeft een verklaring ondertekend waarin staat dat hij mij gezinsins als landverrader of deserteur beschouwt. Ja, hij zou zelfs een algehele en spoedige rehabilitatie volkomen gerechtvaardigd achten. Desondanks gebeurt er niets. Toch zal ik niet rusten voor ik in mijn eer ben heresteld. Onk voor mijn kinderen. Zij moeten met mijn besmette naam door het leven.“

Erich Henry Johan de Lyon is verblift. Zijn militaire (jacht)vliegerscarrière is door het onherroepelijke vonnis van de zeekeurraad in Colombo vernietigd. Hij is „getekend“. Bovendien zijn gevangenisstraf van de zeldzaamheden van Zuid-Holland verlost hij nu zijn brood. Met zijn ontworpen Super-Piper cub bezit en bespreekt hij de land- en tuinbouwgewassen, die door schimmelsiekte zijn aangetast. Het is anders dan hij zich in 1940 voorstelde. Den 11-jarig begint het verhaal van Erich Henry Johan de Lyon:

was geweest, sergeant-vlieger Kelder, was tweede piloot bij luitenant Burk. Door Kelder leerde ik Burk kennen. Het was een fijne vent. Hij kelder en ik raakten bevriend. We waren veel samen. Burk sprak veel over zijn vrouw en kinderen in Indië. Dikwijls bouwde hij luchtkastelen van terugkeer naar zijn gezin.

Kelder en ik hadden begrip voor zijn problemen. We vroelden met hem mee. Ontnamen hem zijn luchtkastelen niet.

Zoals gezegd: het was wishful-thinking. Borrelafraat. We wilden dit en zouden dat. Bluf beheerste deze gesprekken. Een monteur van luitenant-vlieger Burk, sergeant S, was er soms ook bij. Hij zou de motoren van het „Indië“-vliegtuig warmdraaien en tanken. Burk en Kelder zouden de kist vliegen en mij langs de startbaan oppakken. Er werd gesproken dat de jachtvliegers op ons af zou kunnen sturen.

Ik zat toen, die maak ik wel onklaar en voegde daar aan toe: we moesten maar beginnen met een bom op het hoofdkwartier in Melbourne te gooien. Dit was natuurlijk ook haarlake nonsens. Wij zaten in Canberra. Melbourne ligt 2.000 km verder. Ik vertel dit facet om aan te tonen dat de verhalen over de terugkeer naar Indië niet zo waanzinnig waren als de stukken die er openlijk over werden geschreven in het krantje dat bij ons squadron werd uitgegeven. Later bleek dat de sergeant-monteur S, lid van een zg. bevestigingsgroep. Dat is een soort inlichtingendienst.

Gearresteerd
Sergeant S, rapporteerde aan commandant Fiedeldy dat Burk, Burk, en ik vast plan waren te deserteren. Overste Fiedeldy gaf het door aan een Nederlands officier van de inlichtingendienst van het K.N.I.L. in Melbourne. Om een lang verhaal kort te maken: wij werden gearresteerd. Burk, Kelder en ik zijn toen met de marine-jager „Hemaskerk“ van Australië naar Colombo gebracht. Daar kwamen wij voor een Nederlands zeekeurraad. De eis tegen Burk was doodstraf. Hij kreeg levenslang. De eis tegen Kelder en mij was levenslang. Wij kregen twintig jaar.

Over de ellende van onze gevangenschap zal ik niet in details treden. Eerst in Lucknow en na het einde van de oorlog in de strafgevangenis in Leeuwarden. Burk, Kelder en ik zijn nu vrij. Op 29 april 1950 zijn we in Leeuwarden ontlassen. Gratie. Wij verwachtten eerherstel. Het gebeurde niet. Wel zijn later de bijkomende straffen als ontsluiting van kiesrecht en de bevoegdheid bij de gewapende macht te dienen, ingetrokken. Het vonnis van de zeekeurraad als zodanig bleef. Daarmee bleef ook de smet op ons namen: „verrader“, „desert“, „in spe“.

Bijna tien jaar, die ik nu bezigt de waanzinnige straf uit zwaarte te krijgen.

De heer Kelder leende een knipsel uit het Australische dagblad „The Sun“ van 31 augustus 1945. Het blad „onthult“ in dit nummer, dat 3 Nederlandse piloten ter dood waren veroordeeld omdat zij het plan hadden opgevat naar Japans gebied te vliegen en zich daar over te geven. De dag er na moest het blad vanwege het hoofdkwartier van het K.N.I.L. het bericht terugnemen.

ERICH H. J. DE LYON

zouden kunnen zijn. Deze gegevens schreef Burk in een code van muzieknoten neer.

Door luitenant Burk was voorts nog een sergeant S in de plannen gekend. Deze achtte de zaak zo ernstig dat hij een officier van de inlichtingendienst, toen deze in Canberra vertoefde, ervan in kennis stelde.

Op verzoek van deze officier heeft sergeant S, enige tijd later, een vergadering georganiseerd tussen luitenant Burk, sergeant Kelder, De Lyon en hemzelf, waarbij de desertieplannen zouden worden gepreciseerd. De vergadering vond na enige mislukte pogingen plaats op de kamer van De Lyon in diens hotel; de officier van de inlichtingendienst trachtte in de aangezegde kamer het gesprek met een microfoon te volgen.

Op deze bijeenkomst is wederom de terugkeer naar Java ter hand genomen. De volgende morgen zijn luitenant Burk, sergeant Kelder en De Lyon gearresteerd. De spanning heeft niet tot enige uitvoering van de plannen geleid; er heeft geen strafbare poging plaatsgevonden. Zelfs mag betwijfeld worden of de plannen ernstig gemeend waren. Het is de eerste plaats de sfeer waarin bovengenoemde bespreking werd gevoerd en het feit dat luitenant Burk zijn plannen voor niemand vernietigde.

Opgeblazen
De officier van de inlichtingendienst vertoefde destijds in Canberra om te trachten verandering te brengen in de stemming bij het bewuste onderdeel. Waarachtig heeft men door een straf voorbeeld de verstandigheidsmaatregel van de afgevaardigde te herstellen.

Deze verklaring wordt gegeven door de commandant van het 18e squadron, overste Fiedeldy.

militair beleid 1940-1945. Fiedeldy verklaarde: „Ik heb vaak met luitenant Burk gesproken maar 't lukte mij niet hem van 't idee af te brengen naar Java terug te gaan. Hij wilde naar het noorden van de vrouw. De Lyon was eigenlijk 'n avonturier, hij had eigenlijk helemaal geen reden terug te gaan. Hij was getrouwd. Zijn vrouw zat in Canberra, bij De Lyon was geweest van de loyaliteit. Hij was op content uit. Wanneer hij zou kunnen terugkomen, dan had hij dat ook gedaan.“

De stem van de harde jachtvlieger die zich eens vrijwillig meldde voor de luchtslag boven Engeland, is fel. Hij heeft zijn verhaal verteld. Voor hem op later liggen vijf boeken van de parlementaire enquête-commissie. Hij kijkt eraan als een ter dood veroordeelde naar de brandstapel. „Ik wil eerherstel. Als een minister van Justitie duidelijk laat doorgelopen dat wij, geslachtofferd zijn, als commandant en officieren verklaren dat ik verrader noch deserteur ben en op rehabilitatie aandringen, dan moet er toch een weg zijn.“

„Het blijft een onverwikelijke zaak. Ik vraag me echter af wat wij met publieke berekenen. Je naam komt in opspraak. Ook al staan De Lyon en ik recht in onze schoenen; ook al zijn er de bewijzen die wij geslachtofferd zijn, desondanks zullen er mensen blijven die zeggen: „maar toch“...“

„HET Blijft een onverwikelijke zaak. Ik vraag me echter af wat wij met publieke berekenen. Je naam komt in opspraak. Ook al staan De Lyon en ik recht in onze schoenen; ook al zijn er de bewijzen die wij geslachtofferd zijn, desondanks zullen er mensen blijven die zeggen: „maar toch“...“

Henry Kelder (30) is — eigenlijk — een rustig man. Tegenvoeter van zijn felle openlijk verbittere, collegievriend de Lyon. Henry Kelder „stiet er geen gat meer in“ heeft zich mis of meer neergelaten bij de gedachte dat eerherstel een onmogelijke verlaning is. Hij zegt: „mijn deuntje is zach. Hoe kan zo'n zaak ooit heropgevoerd worden?“

Natuurlijk laat ook mij de Colombo-affaire niet los. Werkelijk; ik ben aangeverzen tot in het diept van mijn ziel. Ook ik heb een kind. Het draagt mijn naam. Zo let is verschrikkelijk. Rustig, zonder enige stemverheffing, spreekt hij over het gebeurde.

„Soms vraag ik me af: is dit werkelijk gebeurd? Kon ik het gebeuren? Het antwoord is dan: ja. Weet u wat het ergste is: het blijft niet. Ook al heb je je soms verzoemd met de gedachte dat eerherstel mogelijk is dan blijft dat knaagdende verwtijf dat je als een verrader-deserteur te boek staat. Dat is een levensbagage die je iedere nieuwe dag meeneemt. Zo let kan soms zwaar gaan wegen.“

„Onthulling“
Henry Kelder leest wat ironisch „U ken het hele verhaal natuurlijk al van De Lyon. Ik zal u een facet vertellen, dat tekenend voor de zaak bij de verhooren werd mij destijds gevraagd: „Wanneer kwam u in Australië aan? Ik antwoordde toen dat ik die datum niet precies uit mijn hoofd wist, maar wel een aaneenlooppunt had. Het herinnerde mij nu nog dat ik op het station in Melbourne nee een krant gekocht had waarin over de breidte van de hele pagina stond: „Keeser gezonken.“ De „Keeser“ was dat Amerikaanse vliegkamp-schip, dat door de Jappen tot sinken gebracht. Bij de bezetting van de krijzraad werd deze Keeser-perlenering uitsluitend als een pro-Japanse gezindheid van mijn onderbe-wustzijn.“

„Weet u dat het Australische Criminal Investigation Department ook met onze zaak is bezig geweest om tot de conclusie kwam dat er niets aan de hand was?“

Maar er was geen houden aan. De Nederlandse inlichtingendienst in Melbourne heeft het geval zo opgeblazen dat men tegenover de Australische buitenwacht niet meer

Rusteloos
„IK WEEET HET SOMS NIET MEER. Ik heb wel eens gedacht dat het zou slijten. Het is niet waar. Hoe groter mijn kinder-

HENRY KELDER

terug wilde of kon. Er was zelfs op 21 augustus 1945 nog een Australische krant die „onthulde“ dat Burk, de Lyon en ik waren gefuillieerd.

Kelder laat het knipsel zien: **NEREDERLANDE VLIEGERS TERECHTOESTELD KOMPLOT OM JAPPEN TE HELPEN**

Het is een kop over vijf kolommen van de pagina van het Australische dagblad „The Sun“. In het bericht staat om dat de vliegers betrokken zijn geweest bij een „opzienbarend plan om naar Japans gebied te vliegen met het doel zich daar aan de vijand over te geven“. Zij stonden vrijwel op het punt van vertrek toen zij werden gearresteerd. Voor een krijzraad in Melbourne zijn zij schuldig bevonden en ter dood veroordeeld. De executies zijn buiten Australisch grondgebied voltrokken.“

Aanvechting
DE VOLGENDE DAG nam „The Sun“ de „onthulling“ terug. Het hoofdkwartier van het Koninklijk Nederlands-Indische Leger heeft gisteren tegenspreken dat Hollandse vliegers ter dood zijn veroordeeld wegens een poging tot ontzapping per vliegtuig naar de Japanners te waken. De verklaring is medegedeeld dat de poging tot ontzapping van de vliegers niets te maken had met ontzapping van de geallieerde zaak. Het was een emotionele reactie, veroorzaakt door hun verlaten naar huis terug te gaan, die de mannen tot een ontzappingspoging had bewegen.

Het komplot werd ontdekt door officieren van de Nederlandse-Indische veiligheidsdienst. De beschuldigde worden terecht voor een Nederlandse krijzraad buiten Australisch grondgebied en werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van twintig jaar tot levenslang.

Henry Kelder trosselt met zijn vingers op de vergeelde krantenknipsel: „Ik was een levend lijk.“ Zonder een spier van zijn gezicht te vertrekken laat hij deze uitdrukking uit zijn mond vallen. „Ik was een levend lijk“. Vijf woorden waarachter een vreemd obliquo-drama vol vraagtekens en tegenstellingen schuil gaat.

Het verhaal van Kelder is het verhaal van De Lyon. Het is het verhaal van twee mannen. De een (nog) fel en verbiterd; de ander bijna onbewogen. „Het is een stuk levensbagage dat je iedere dag opnieuw meestort. Het kan soms wel zwaar wegen.“

De Lyon zegt: „Het vreet aan me“. Kelder zegt: „Het knaagt“. Beiden zoeken hetzelfde: eerherstel.

(Advertentie)

EXPOSITIE
van Italiaanse modellen en kleurenweelde

costuums vanaf f 195.-
colberts vanaf f 110.-
overjassen vanaf f 215.-

WESSEL
EXCLUSIEF HAARKEUDELING
KALVERSTRAAT AMSTERDAM

(Advertentie)

THE FASHION GROUP OF LONDON
verloopt haar

VOORJAARSCOLLECTIE
BESTEMD VOOR DE GROOTHANDEL IN LONDEN
van 16 tot 21 november a.s.

LEDEN
Behalve de afzonderlijke collecties welke door ieder lid van deze groep gebracht worden, zal er tevens een gecombineerde collectie getoond worden welke representatief zal zijn voor de gehele Fashion Group tenzede de modellen uitgebracht door ieder modist in de toonen.

MEMBERS:
AQUASCUTUM
ARTHUR BANKS
BURNER
CALIFORNIA COTTONS
DERBY
DORVILLE and CORVETTE
FRANK USHER
FREDERICK STARKE and
FREDERICA
HARDY AMIES READY-TO-WEAR
JEAN ALLEN and PEGGY ALLEN
JULIAN ROSE
LESLEY KAYE
HARRY B. POPPER
LONZI

LONDON TOWN DESIGN
MARCUS and MARCO
MATTIA
NINA and ANITA
POLLY PICK and MISS PICK
RICHARD and MARRETTA
SUSAN AMES and SARA
SUSAN AMES and SARA
SUSAN AMES and SARA
SUSAN AMES and SARA
SUSAN AMES and SARA
SUSAN AMES and SARA

INKOPERS: Voor toezending van invitaties en verzoeken bijzondereheden, gelieve te schrijven aan:
FASHION GROUP OF LONDON LTD.
11 GROSVENOR STREET, LONDON W.1